

ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ

ਭਾਗ-8

ਫੁੱਲ ਦਾ ਬੂਟਾ, ਕੁਦਰਤ ਦੇ 'ਨਾਲ ਲਿਖੇ ਹੁਕਮ' ਅਨੁਸਾਰ ਵਧਦਾ-ਫੁਲਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਫੁੱਲ ਲਗਣ ਲਗਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਕੀ ਜਿਹੀ 'ਡੋਡੀ' ਲਗਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਵੱਧਦੀ ਹੋਈ ਜਦ ਪੂਰੇਜੋਬਨ ਤੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਪੰਖੜੀਆਂ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਫੁੱਲ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਖਿੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਫੁੱਲ ਵਿਚੋਂ—

ਮਹਿਕ (fragrance)

ਕੋਮਲਤਾ (delicacy)

ਸੁਹੱਪਣ (beauty)

ਜੋਬਨ (youthfulness)

ਨਵੀਨਤਾ (freshness)

ਖੇੜਾ (bloom)

ਜੀਵਨ-ਰੌ (life current)

ਰਸ (juice)

ਰੋਗ (colour)

ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ—

ਸਤਿ ਸੁਹਾਣ

'ਬਲਿਹਾਰੀ ਕੁਦਰਤਿ ਵਸਿਆ'

'ਹੁਕਮ'

ਦੀ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਫੁੱਲ ਦੀ ਇਸ ਉਦਾਹਰਨ ਤੋਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ—

1. ਬੂਟੇ ਦੇ ਉੱਗਣ ਤੋਂ, ਫੁੱਲ ਖਿੜਨ ਤਾਂਈ, ਜੀਵਨ ਦੀ ਸਾਰੀ ਕਿਰਿਆ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਲਈ ਅਸੂਲ ਤੇ ਸਮਾਂ ਨੀਅਤ ਹਨ।
2. ਇਸ ਦੇ 'ਨਾਲ ਲਿਖੇ ਹੁਕਮ' ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸ ਨੂੰ 'ਮਾਂ' ਰੂਪੀ ਧਰਤੀ ਵਿਚੋਂ ਲਗਾਤਾਰ 'ਜੀਵਨ-ਰੌ' ਮਿਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਕਸਾਰ ਉਸ ਦੇ ਰਗੋ-ਰੇਸ਼ੇ ਵਿਚ ਓਤ-ਪੋਤ ਵਰਤਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਜਦ ਅਸੀਂ ਹਉਮੈਂ ਦੀ ਢੀਠਤਾਂਈ ਦੁਆਰਾ, ਇਸ ਦੀ 'ਜੀਵਨ-ਰਵਾਨਗੀ' ਵਿਚ ਦਖਲ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤਾ ਅਤੇ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਦੂਜੇ ਲਫ਼ਜ਼ਾਂ ਵਿਚ, ਜੇਕਰ ਡੋਡੀ ਨੂੰ ਖਿੜਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਤੋੜ ਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਖੁਸ਼ਬੋ ਆਦਿ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ।
3. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁਦਰਤ ਦੀ 'ਰਵਾਨਗੀ' ਜਾਂ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਪਾਉਣਾ ਇਲਾਹੀ ਹੁਕਮ ਵਿਚ 'ਦਖਲ' ਦੇਣ ਹੈ, 'ਕਹਿਰ' ਹੈ, 'ਪਾਪ' ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜਾਣ ਬੁਝ ਕੇ ਜਾਂ ਅਭੋਲ ਹੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।

ਇਹ ਉਦਾਹਰਨ ਇਨਸਾਨਾਂ ਤੇ ਭੀ ਇਉਂ ਘੱਟਦੀ ਹੈ—

ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਆਤਮਿਕ-ਜੀਵਨ ਦੇ ਵਧਣ, ਫੁੱਲਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਲਈ ਭੀ, ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਹ ਸਮਾਂ ਨੀਅਤ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਾਰੀ ਆਤਮਿਕ ਜਗਿਆਸਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼, ਨਦਰਿ-ਕਰਮ (Grace) ਦੀ ਖੇਲ ਹੈ।

ਜਿਨ ਕਉ ਨਦਰਿ ਤਿਨ ਕਾਰ ॥ (ਪੰਨਾ-8)

“ਮਨੁ ਬਸਿ ਆਵੇ ਨਾਨਕਾ ਜੇ ਪੂਰਨ ਕਿਰਪਾ ਹੋਇ ॥”

(ਪੰਨਾ-298)

ਜੋਰੁ ਨ ਸੁਰਤੀ ਗਿਆਨਿ ਵੀਚਾਰਿ ॥ (ਪੰਨਾ-7)

ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਪਾਠ, ਪੂਜਾ, ਧਾਰਮਿਕ ਕਰਮ-ਕਿਰਿਆ ਦੀ ਘਾਲਨਾ ਘਾਲ ਕੇ ਉਚੇ-ਸੁਚੇ, ਅੰਤਰ-ਆਤਮੇ, ਇਲਾਹੀ ਨਤੀਜਿਆਂ ਲਈ ਬੇ-ਸਬਰੇ ਤੇ ਕਾਹਲੇ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ; ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ ‘ਛਿਥੇ’ (frustrated) ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।

ਆਤਮਿਕ ਪੰਥ ਵਿਚ ਬੇ-ਸਬਰੀ, ਕਾਹਲ ਅਤੇ ਹਉਮੈ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਲਈ, ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਲਾਹੀ ਮਾਰਗ ਵਿਚ ਤਾਂ ਅਤਿਅੰਤ ‘ਸਬਰ-ਸਬੂਰੀ’ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ—

“ਜਤੁ ਪਾਹਾਰ ਧੀਰਜੁ ਸੁਨਿਆਰੁ ॥” (ਪੰਨਾ-8)

ਦਰਵੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਲੋੜੀਐ ਰੁਖਾਂ ਦੀ ਜੀਰਾਂਦਿ ॥ (ਪੰਨਾ-1381)

ਸਿਦਕੁ ਸਬੂਰੀ ਸਾਦਿਕਾ ਸਬਰੁ ਤੋਸਾ ਮਲਾਇਕਾ ॥

ਦੀਦਾਰੁ ਪੂਰੇ ਪਾਇਸਾ ਥਾਉ ਨਾਹੀ ਖਾਇਕਾ ॥ (ਪੰਨਾ-83)

ਗੁਰਬਾਣੀ ਆਤਮਿਕ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਲਈ, ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ ਸਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ—

ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਕਿਛੁ ਕਰਮੁ ਨ ਜਾਨਾ ਨਾਹਿਨ ਨਿਰਮਲ ਕਰਣੀ ॥

ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਕੈ ਅੰਚਲਿ ਲਾਵਹੁ ਬਿਖਮ ਨਦੀ ਜਾਇ ਤਰਣੀ ॥

(ਪੰਨਾ-702)

ਨਾਨਕੁ ਗਰੀਬੁ ਢਹਿ ਪਇਆ ਦੁਆਰੈ ਹਰਿ ਮੇਲਿ ਲੈਹੁ ਵਡਿਆਈ ॥

(ਪੰਨਾ-757)

ਹਾਰਿ ਪਰਿਓ ਸੁਆਮੀ ਕੈ ਦੁਆਰੈ ਦੀਜੈ ਬੁਧਿ ਬਿਬੇਕਾ ॥

(ਪੰਨਾ-641)

ਹਾ ਹਾ ਪ੍ਰਭੁ ਰਾਖਿ ਲੇਹੁ ॥

ਅਸਾ ਜੋਰੁ ਨਾਹੀ ਜੇ ਕਿਛੁ ਨ ਹੋਇ ਮੇਰੇ ਸੁਆਮੀ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਅਪੁਨਾ ਨਾਮੁ ਦੇਹੁ

॥

(ਪੰਨਾ-675)

ਅਸਾ ਜੋਰੁ ਨਾਹੀ ਜੇ ਕਿਛੁ ਕਰਿ ਹਮ ਸਾਕਹ ਜਿਉ ਭਾਵੈ ਤਿਵੈ
ਬਖਸਿ॥

(ਪੰਨਾ-736)

ਪਾਣੀ ਦੇ ਨਲਕੇ ਵਿਚ, ਜਦ ਕੋਈ ਵਿਘਨ ਜਾਂ 'ਰੁਕਾਵਟ' ਪੈ ਜਾਵੇ,
ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਪਾਣੀ ਦਾ 'ਵੇਗ' (flow) ਘਟ ਜਾਂ ਰੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ
ਪਾਣੀ ਦੇ ਸੁਖਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਜ਼ੂਰੀ-ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਪੈਣ ਕਰਕੇ ਅੰਤਰ-ਆਤਮੇ,
ਇਲਾਹੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਖੂਹਟੇ ਵਿਚੋਂ, ਮਨ ਯਾ ਹਿਰਦੇ ਵਲ, ਇਲਾਹੀ 'ਜੀਵਨ-
ਰੋਂ', 'ਸ਼ਬਦ', 'ਨਾਮ' ਦੇ ਵੇਗ (Divine flow of grace) ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪੈ
ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਤੇ ਬਰਕਤਾਂ
ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਤ੍ਰੈਗੁਣੀ ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ ਵਿਚ
ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ।

ਸਾਡਾ ਮਾਨਸਿਕ ਤੇ ਆਤਮਿਕ ਜੀਵਨ, ਸਾਡੇ ਖਿਆਲਾਂ, ਨਿਸ਼ਚਿਅਾਂ
ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨੀ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਹਉਮੈ ਦੇ
ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ ਵਿਚ, ਆਪਣੇ ਆਤਮਿਕ ਵਿਰਸੇ — 'ਸ਼ਬਦ', 'ਨਾਮ',
'ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ, ਅਗਿਆਨ, ਬੇ-ਖਬਰ, ਬੇ-ਪ੍ਰਵਾਹ,
ਅਵੇਸਲੇ, ਬੇ-ਸੁਰੇ, ਭਟਕੇ, ਨਿਸਚੇ-ਹੀਣ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾ-ਹੀਣ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ ਅਤੇ
ਰੱਬੀ ਰੋਂਦ (Divine presence) ਯਾ ਹਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਇਲਾਹੀ 'ਨਿੱਘ' ਤੇ ਉਸ ਦੇ
ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਹਨੇਰ ਵਿਚ 'ਪੰਜਾਂ'
ਦੇ ਵਸ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।

ਇਹ 'ਵਿਘਨ' ਜਾਂ ਰੁਕਾਵਟ, ਕੋਈ ਬਾਹਰਮੁੱਖੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ 'ਠੁੱਲੀ' ਚੀਜ਼
ਜਾਂ ਕਰਮ-ਕਿਰਿਆ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਸਾਡੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਆਤਮਿਕ ਨਿਸਚੇ
ਜਾਂ ਸ਼ਰਧਾ-ਭਾਵਨੀ ਦੀ 'ਘਾਟ' ਜਾਂ 'ਅਣਹੋਂਦ' ਹੀ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਰੁਕਾਵਟ, ਸਾਡੀ ਕੂੜੀ ਹਉਮੈ ਦੇ ਭਰਮ-

ਭੁਲਾਵੇ ਦਾ ਹਨੇਰ ਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਭਰਮ ਦਾ ‘ਹਨੇਰ’ ਰੱਬੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਚਾਨਣ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਦਾ ਹੀ ਨਾਉਂ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਚਾਨਣ ਹੈ, ਉਥੇ ਹਨੇਰੇ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ, ਮਾਇਆ ਦੇ ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ ਦੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਕਾਰਣ, ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਰੱਬ ਦੀ ‘ਹੋਂਦ’ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ‘ਹੁਕਮ’, ‘ਸਬਦ’, ‘ਨਾਮੁ’ ਦੀ ਬਾਬਤ—

ਸ਼ੱਕ ਪੈਂਦਾ ਹੈ

ਨਿਸਚਾ ਡੋਲਦਾ ਹੈ

ਸ਼ਰਧਾ-ਭਾਵਨੀ ਘਟਦੀ ਹੈ

ਭੁੱਲ ਵਾਪਰਦੀ ਹੈ

ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ, ਸਾਡੇ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ‘ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ’ ਦੀ ਇਲਾਹੀ ‘ਜੀਵਨ-ਰੋ’ ਦਾ ਵੇਗ ਯਾ ਪ੍ਰਵਾਹ (flow of Divine Grace) ਘਟਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਇਲਾਹੀ ਗੁਣਾਂ ਤੇ ਬਰਕਤਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਹੁੰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ‘ਰੱਬੀ ਹੋਂਦ’ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਬੇ-ਸੁਰੇ, ਬੇ-ਮੁੱਖ, ਬੇ-ਪ੍ਰਵਾਹ, ਓਠ, ਮਟਰੋੜ, ਨਾਸਤਕ, ਅਗਿਆਨੀ ਤੇ ਮਨਮੁਖ ਹੋ ਕੇ, ‘ਪਲਚਿ ਪਲਚਿ ਸਗਲੀ ਮੁਈ ਝੂਠੈ ਧੰਧੈ ਮੋਹੁ’ ਵਾਲਾ ਦੁਖੀ ਮਾਇਕੀ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਜੇ ਮਾੜੀ-ਮੋਟੀ, ਓਪਰੀ ਜਿਹੀ ‘ਸ਼ਰਧਾ’ ਹੁੰਦੀ ਭੀ ਉਹ ਭੀ ‘ਪੰਜਾਂ’ ਦੇ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਦੇ ਚਲਿਤਰਾਂ, ਮਨ-ਮੋਹਣੇ ਚਮਤਕਾਰਾਂ ਜਾਂ ‘ਧਾਣਕ ਰੂਪ’ ਦੀਆਂ ਭਿਅੰਕਰ ਧਮਕੀਆਂ ਚਿੰਤਾ, ਫਿਕਰਾਂ, ਈਰਖਾ-ਦਵੈਖ, ਤੋਧ, ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ, ਨਫਰਤ, ਝਗੜੀਆਂ ਆਦਿ ਨਾਲ ਫੌਰਨ ‘ਛਾਈਂ ਮਾਂਈ’ ਹੋ ਕੇ ‘ਉਡ-ਪੁਡ’ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਉਦਾਹਰਣ ਤੇ ਤੌਰ ਜਦ ਕੋਈ ਔਕੜ ਆ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਥ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ‘ਆਖੰਡ ਪਾਠ’ ਸੁਖ ਕੇ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀਆਂ ‘ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ’ ਪਵਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਤੀਜੇ ਪਾਸੇ ‘ਰਿਸ਼ਵਤ’ ਦਾ

ਹਥਿਆਰ ਭੀ ਵਰਤ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਏਥੇ ਹੀ ਬਸ ਨਹੀਂ, ਧਾਰਮਿਕ ਦੈਵੀ ਨਿਚਿਆ ਨੂੰ ਛਿਕੇ ਟੰਗ ਕੇ, ਆਪਣੀਆਂ ਸਿਆਣਪਾਂ ਤੇ ਚਤੁਰਾਈਆਂ ਨਾਲ, ਜਾਇਜ਼-ਨਜ਼ਾਇਜ਼ ਉਕਤੀਆਂ-ਜੁਗਤੀਆਂ, ਸਕੀਮਾਂ ਘੋਟਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਸਾਡੀ ਮਾਨਸਿਕ ਗਿਰਾਵਟ (moral degeneration) ਤਾਂ ਇਥੋਂ ਤਾਈਂ ਵੱਧ ਗਈ ਹੈ, ਕਿ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਫਜ਼ੂਲ ਗੱਲ ਲਈ ਭੀ ਝੂਠ ਬੋਲਣਾ ਤੇ ਕੂੜ ਕਮਾਉਣਾ ਸਾਡਾ ਸੁਭਾਉ ਹੀ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਨਸਿਕ ਗਿਲਾਨੀ ਸਾਡੇ ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ ਵਿਚ ਇਤਨੀ ਧਸ, ਵਸ, ਰਸ, ਗਈ ਹੈ, ਕਿ ਜੀਵਨ ਦਾ 'ਅੰਗ' ਹੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ।

ਹਾਸੋ-ਹੀਣੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ, ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ 'ਕੂੜ' ਨੂੰ ਹੀ ਜਾਜਿ ਜਾਂ 'ਸੱਚ' ਬਣਾਈ ਬੈਠੇ ਹਾਂ ਇਸ ਕੂੜੇ 'ਖਿਲ-ਅਖਾੜੇ' ਵਿਚ, ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਤੋਂ ਵੱਧਣ ਲਈ (competition in corruption) ਹੀ ਸਾਰਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾਈ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਇਸ ਕੂੜੀ 'ਕਾਮਯਾਬੀ' ਨਾਲ ਭਲੇ-ਭਲੇਰੇ ਬਣ ਕੇ ਆਫਰੇ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਇਸ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਇਉਂ ਖਿਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ—

ਕੂੜ ਰਾਜਾ ਕੂੜ ਪਰਜਾ ਕੂੜ ਸਭੁ ਸੰਸਾਰੁ ॥....

ਕੂੜਿ ਕੂੜੈ ਨੇਹੁ ਲਗਾ ਵਿਸਰਿਆ ਕਰਤਾਰੁ ॥ (ਪੰਨਾ-468)

ਪੜਹਿ ਮਨਮੁਖ ਪਰੁ ਬਿਧਿ ਨਹੀ ਜਾਨਾ ॥

ਨਾਮੁ ਨ ਬੂਝਹਿ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਨਾ ॥

ਲੈ ਕੇ ਵਢੀ ਦੇਨਿ ਉਗਾਹੀ ਦੁਰਮਤਿ ਕਾ ਗਲਿ ਫਾਹਾ ਹੇ ॥

(ਪੰਨਾ-1032)

ਸਾਕਤੀ ਪਾਪ ਕਰਿ ਕੈ ਬਿਖਿਆ ਧਨੁ ਸੰਚਿਆ

ਤਿਨਾ ਇਥ ਵਿਖ ਨਾਲਿ ਨ ਜਾਈ ॥ (ਪੰਨਾ-734)

ਇਸ 'ਕੂੜੇ ਡਰਾਮੇ' ਅੰਦਰ ਜ਼ਬਰਦਸਤ 'ਨੀਵੇਂ ਮੁਕਾਬਲੇ' (immoral competition) ਵਿਚ ਸਿਰ-ਤੋੜ ਦੌੜ ਲਗਾਈ ਹੋਈ ਹੈ।

We are caught in the vicious competition towards bottomless

quagmire of Maya.

ਅਫ਼ਸੋਸ ਦੀ ਗਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ, ਕਿ ਰੱਬ ਦੀ ਰਚੀ ਹੋਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਇਨਸਾਨੀ 'ਜੂਨ', ਹਉਮੈ ਦੇ ਦੀਰਘ-ਰੋਗ ਨਾਲ, ਮਾਨਸਿਕ ਗਿਲਾਨੀ ਵਿਚ ਇਤਨੀ 'ਗਰਕ' ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ, ਕਿ ਚੰਗੇ-ਮਾੜੇ, ਨੇਕੀ-ਬਦੀ, ਖੂਠ-ਸੱਚ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣਣ ਜਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਭੀ 'ਢੀਠ' (obstinate) ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

The tragedy of humanity is that, the exalted Human being, created by God in His own image, has degenerated to such a low-degree, that he has lost the sense of discrimination of right and wrong, truth and falsehood, virtue and vice and has become indifferent or stubborn to the higher inspiration of morality or Religion. In fact humanity is suffering from the Crisis of Faith in Moral, Religious and Spiritual Values of Life.

ਸਾਡੀ ਮਾਨਸਿਕ ਗਿਲਾਨੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ, ਕਿ ਹਉਮੈ ਵਿਚੋਂ ਉਪਜੀ 'ਮੈਂ-ਮੇਰੀ' (selfishness) ਦੀ ਬੁਨਿਆਦਿ ਤ੍ਰੈਗੁਣੀ ਮਾਇਕੀ ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤਾਂਈ ਸੀਮਤ ਹੈ।

ਇਹ ਦਿਮਾਗੀ 'ਨਿਸਚੇ' ਭੀ, ਸਾਡੀ ਚੰਗੀ ਮਾੜੀ ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਬਦਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਡੇ ਨਿਸਚਿਆਂ ਜਾਂ ਸ਼ਰਧਾ-ਭਾਵਨੀ ਦੀ ਕੋਈ ਪੱਕੀ, ਅਟੱਲ, ਸੱਚੀ-ਸੁੱਚੀ ਬੁਨਿਆਦ ਨਹੀਂ ਹੈ।

Our so called beliefs and faiths are based on flimsy dogmatic mental ideas and hypothesis, which change from time to time according to outer circumstances, and have no roots in True Eternal Changeless Foundation of Divinity.

'ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ' ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ 'ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਦਾ 'ਵਿਸ਼ਵਾਸ' ਹੀ ਸਾਡੇ ਨਿਸਚੇ, ਭਰੋਸੇ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ-ਭਾਵਨੀ ਦੀ ਸੱਚੀ-ਸੁੱਚੀ, ਅਟਲ 'ਬੁਨਿਆਦ'

ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਗੈਰ, ਹੋਰ ਮਾਇਕੀ, ਦਿਮਾਗੀ 'ਨਿਸਚੇ', ਸਭ ਝੂਠੇ, ਫੋਕੇ, ਬੇ-ਬੁਨਿਆਦ ਤੇ 'ਜੜ-ਹੀਣ' ਹਨ ਤੇ ਬਦਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਜਾ ਕੈ ਰਿਦੈ ਬਿਸੁਆਸੁ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ॥

ਤਤੁ ਗਿਆਨੁ ਤਿਸੁ ਮਨਿ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ॥ (ਪੰਨਾ-285)

ਜਾ ਕੈ ਮਨਿ ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤਿ ॥

ਤਿਸੁ ਜਨ ਆਵੈ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਚੀਤਿ ॥ (ਪੰਨਾ-283)

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦਾ ਗੁਆਚ ਜਾਂ ਭੁੱਲ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਆਪਣੀ 'ਸ਼ਾਹੀ ਵਿਰਾਸਤ' (royal heritage) ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਤੇ ਤੇ ਬੇ-ਖਬਰ ਹੋ ਕੇ, ਸ਼ਾਹੀ ਘਰਾਣੇ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਬਰਕਤਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ— ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ 'ਇਲਾਹੀ ਵਿਰਾਸਤ' ਤੋਂ ਅਦਜਾਣ ਤੇ 'ਭੁੱਲ' ਵਿਚ ਹਾਂ ਤੇ 'ਅਗਨ ਸੋਕ ਸਾਗਰ' ਵਿਚ ਗੋਤੇ ਖਾ ਖਾ ਕੇ ਦੁਖੀ ਹੋ ਰਹੇ ਹਾਂ—

ਮਾਧਵੇ ਕਿਆ ਕਹੀਐ ਭ੍ਰਮੁ ਐਸਾ ॥

ਜੈ ਸਾ ਮਾਨੀਐ ਹੋਇ ਨ ਤੈਸਾ ॥ 1 ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਨਰਪਤਿ ਏਕੁ ਸਿੰਘਾਸਨਿ ਸੋਇਆ ਸੁਪਨੇ ਭਇਆ ਭਿਖਾਰੀ ॥

ਅਛਤ ਰਾਜੁ ਛੁਰਤ ਦੁਖੁ ਪਾਇਆ ਸੋ ਗਤਿ ਭਈ ਹਮਾਰੀ ॥

(ਪੰਨਾ-657-58)

ਇਸ 'ਭੁੱਲ' ਨੂੰ ਮੁੜ 'ਯਾਦ' ਵਿਚ ਬਦਲਣ ਲਈ ਤੇ ਆਤਮਿਕ ਅਨੁਭਵੀ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਆਪਣੀ 'ਇਲਾਹੀ ਵਿਰਾਸਤ' ਨੂੰ ਬੁਝਣ, ਜਾਨਣ, ਪਹਿਚਾਨਣ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਬੜੇ ਸੌਖੇ ਨੁਸਖੇ ਦਸੇ ਗਏ ਹਨ—

ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ ॥

ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮੁ ॥ (ਪੰਨਾ-12)

ਸਾਜਨ ਸੰਤ ਕਰਹੁ ਇਹੁ ਕਾਮੁ ॥

ਆਨ ਤਿਆਗਿ ਜਪਹੁ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ॥ (ਪੰਨਾ-290)

ਸੋਈ ਪਿਆਰੇ ਮੇਲੀ ਜਿਨ੍ਹਾ ਮਿਲਿਆ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਚਿਤ ਆਵੈ ॥

(ਅਰਦਾਸ)

ਮਨ ਤੂੰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪੁ ਹੈ ਆਪਣਾ ਮੂਲੁ ਪਛਾਣੁ ॥ (ਪੰਨਾ-441)

ਜਹ ਅਬਿਗਤੁ ਭਗਤੁ ਤਹ ਆਪਿ ॥

ਜਹ ਪਸਰੈ ਪਾਸਾਰੁ ਸੰਤ ਪਰਤਾਪਿ ॥ (ਪੰਨਾ-292)

ਮੇਰੇ ਸਾਜਨ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਸਮਾਲਿ ॥

ਸਾਧੂ ਸੰਗਤਿ ਮਨਿ ਵਸੈ ਪੂਰਨ ਹੋਵੈ ਘਾਲ ॥ (ਪੰਨਾ-52)

ਜਦ ਕਦੇ ਅਤਿਅੰਤ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ‘ਜੀਵ’, ਪੂਰਨ ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨੀ ਨਾਲ, ‘ਤ੍ਰਾਹ-ਤ੍ਰਾਹ’ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ, ਗੁਰੂ ਸਰਣੀ ਢਹਿ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਫ਼ੌਰਨ ਬਹੁੜਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ‘ਸਦ-ਬਖਸਿੰਦ’, ‘ਸਦਾ ਮਿਹਰਵਾਨ’ ਦਾ ‘ਬਿਰਦ’ ਪਾਲਦਾ ਹੈ।

ਜਿਥੈ ਹਰਿ ਆਰਾਧੀਐ ਤਿਥੈ ਹਰਿ ਮਿਤੁ ਸਹਾਈ ॥

ਗੁਰ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਹਰਿ ਮਨਿ ਵਸੈ ਹੋਰਤੁ ਬਿਧਿ ਲਇਆ ਨ ਜਾਈ ॥

(ਪੰਨਾ-733-34)

ਤੂੰ ਵਿਸਰਹਿ ਤਾਂ ਸਭੁ ਕੇ ਲਾਗੂ ਚੀਤਿ ਆਵਹਿ ਤਾਂ ਸੇਵਾ ॥

(ਪੰਨਾ-383)

ਜੈਸੀ ਪਿਆਸ ਹੋਇ ਮਨ ਅੰਤਰਿ ਤੈਸੇ ਜਲੁ ਦੇਵਹਿ ਪਰਕਾਰ ॥

(ਪੰਨਾ-504)

ਜੋ ਮਾਗਉ ਸੋਈ ਸੋਈ ਪਾਵਉ ਅਪਨੇ ਖਸਮ ਭਰੋਸਾ ॥ (ਪੰਨਾ-619)

We are all prodigal sons of God, and have deprived ourselves from divine Heritage of JOY, BLISS and LOVE, by our own ignorance, disbelief and faithlessness.

The moment we become intuitionally conscious of our Divine Heritage -the flow of Divine Grace will be re-established into our hearts and souls; and we will be blessed with the Eternal JOY, BLISS and LOVE of Divine Grace.

ਅਸਲ ਵਿਚ ਤ੍ਰੈਗੁਣੀ ‘ਮਾਇਆ’ ਦੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਵਿਚ, ‘ਜੀਵ’

ਆਪਣੇ ‘ਆਪ’ ਨੂੰ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ, ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ, ‘ਰੱਬ’ ਨੂੰ, ਰੱਬ ਦੇ ‘ਹੁਕਮ’ ਨੂੰ, ਰੱਬ ਦੇ ‘ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ’ ਨੂੰ, ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰ ਨੂੰ, ਰੱਬ ਦੇ ਅਸਚਰਜ ਕੌਤਕਾਂ ਨੂੰ, ਰੱਬ ਦੇ ‘ਜਲਵੇ’ ਨੂੰ, ਰੱਬ ਦੇ ‘ਸਬਦ’ ਨੂੰ, ਰੱਬ ਦੇ ‘ਨਾਮ’ ਨੂੰ, ਪਰਮਾਰਥ ਨੂੰ, ਧਰਮ ਨੂੰ ਸਮਝਣ, ਬੁਝਣ, ਚੀਨਣ, ਪਹਿਚਾਨਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰਥ ਤੇ ਕੋਰਾ ਬਹਿੰਦਾ ਹੈ। ‘ਹਉਮੈ’ ਦੇ ਭਮਰ-ਭੁਲਾਵੇ ਦੇ ਹਨੇਰ ਵਿਚ, ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ ਦੇ ਅਨੁਭਵੀ ਇਲਾਹੀ ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨਾ, ਨਿਰਮੂਲ ਅਤੇ ਲਾਭ ਹੀਣ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਭੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਜਿਨਾ ਕਾ ਅੰਧੁਲਾ ਸਿਖ ਭੀ ਅੰਧੇ ਕਰਮ ਕਰੇਨਿ ॥ (ਪੰਨਾ-951)

ਅੰਧਾ ਆਗੂ ਜੇ ਥੀਐ ਕਿਉ ਪਾਧਰੁ ਜਾਣੈ ॥

ਆਪਿ ਮੁਸੈ ਮਤਿ ਹੋਛੀਐ ਕਿਉ ਰਾਹੁ ਪਾਛਾਣੈ ॥ (ਪੰਨਾ-767)

ਨਾਨਕ ਅੰਧਾ ਹੋਇ ਕੈ ਦਸੇ ਰਾਹੈ ਸਭਸੁ ਮੁਹਾਏ ਸਾਥੈ ॥

(ਪੰਨਾ-140)

ਇਹ ਇਲਾਹੀ ‘ਬਖਸ਼ਿਸ਼’ ਅਤੇ ‘ਜਲਵਾ’ (Divine grace and glory) ਹਰ ਇਕ ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਤਰ-ਆਤਮੇ, ਗੁਪਤ ਤੌਰ ਤੇ ‘ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰ’ ਹੈ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ-ਭਾਵਨੀ ਦੀ ‘ਪ੍ਰਨਾਲੀ’ ਵਿਚ ‘ਹਉਮੈ’, ‘ਮੈਂ-ਮੇਰੀ’ ਦੀ ‘ਸ਼ਰਧਾ-ਹੀਣ’ ਅਗਿਆਨਤਾ, ਸਿਆਣਪਾਂ ਤੇ ਚੁਤਰਾਈਆਂ ਦੇ ‘ਰੋੜਿਆਂ’ ਨਾਲ ਅੜਿਕਾ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅਸੀਂ ਸਾਰੀਆਂ ਇਲਾਹੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ, ‘ਪ੍ਰੀਤ, ਪ੍ਰੇਮ, ਰਸ ਚਾਉ, ਦੀਆਂ ਦਾਤਾਂ ਤੇ ਬਰਕਤਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ —

ਇਹੁ ਧਨੁ ਸਰਬ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰਿ ॥

ਮਨਮੁਖ ਫਿਰਹਿ ਸਿ ਜਾਣਹਿ ਦੂਰਿ ॥ (ਪੰਨਾ-991)

ਘਰਿ ਹੋਦੈ ਧਨਿ ਜਗੁ ਭੁਖਾ ਮੁਆ ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਸੋਝੀ ਨ ਹੋਇ ॥

(ਪੰਨਾ-1289)

‘ਫੁੱਲ’, ਆਪਣੇ ਸੋਮੇ — ‘ਧਰਤੀ’ ਤੋਂ, ‘ਨਾਲ ਲਿਖੇ ਹੁਕਮ’ ਅਨੁਸਾਰ,

‘ਜੀਵਨ-ਰੋ’ ਅਤੇ ਇਲਾਹੀ ਗੁਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਉਪਜਦਾ, ਵੱਧਦਾ, ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ, ਜੋਬਨ, ਪਿਆਰ-ਖਿੱਚ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣਾ ‘ਆਪਾ’ ਵੰਡਦਾ, ਖਲੋਰਦਾ, ਦਾਨ ਕਰਦਾ, ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ, ਆਪਣੇ ਇਲਾਹੀ ਦਾਤੇ ਦੇ ਅਸਚਰਜ ਗੁਣਾਂ ਤੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ, ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ, ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਸਹਿਜੇ ਹੀ, ਅਣਜਾਣੇ ਹੀ, ਅਛੋਪ ਹੀ, ਅਣਡਿੱਲੇ ਹੀ, ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਹੀ, ਹਉਂ-ਰਹਿਤ ਆਤਮ-ਮੰਡਲ ਦੇ ਇਲਾਹੀ ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪਰ ਅਸੀਂ, ‘ਹਉਮੈ’ ਦੇ ਭਰਮੇ-ਭੁਲਾਵੇ ਵਿਚ, ਐਨੇ ਗਲਤਾਨ ਤੇ ਗੁਆਚੇ ਹੋਏ ਹਾਂ, ਕਿ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ‘ਖੇਲ ਅਖਾੜੇ’ ਦੇ ਅਸਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦੀ ‘ਕੌਤਕਾਂ’ (ecstatic wonders) ਨੂੰ ਸਮਝਣ, ਬੁਝਣ, ਚੀਨਣ, ਪਹਿਚਾਨਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰਥ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨਾਲ —

ਬਲਿਹਾਰੀ ਕੁਦਰਤਿ ਵਸਿਆ ॥ (ਪੰਨਾ-469)

ਸਤਿ ਸੁਹਾਣੁ ਸਦਾ ਮਨਿ ਚਾਉ ॥ (ਪੰਨਾ-4)

ਸਭ ਦੁਨੀਆ ਸੁਬਹਾਨੁ ਸਚਿ ਸਮਾਈਐ ॥ (ਪੰਨਾ-142)

ਨਾਨਕ ਸਚ ਦਾਤਾਰੁ ਸਿਨਾਖਤੁ ਕੁਦਰਤੀ ॥ (ਪੰਨਾ-141)

ਬਿਸਮੁ ਭਏ ਬਿਸਮਾਦੁ ਦੇਖਿ ਕੁਦਰਤਿ ਤੇਰੀਆ ॥ (ਪੰਨਾ-521)

ਸੱਚੀ ਤੇਰੀ ਸਿਫਤਿ ਸਚੀ ਸਾਲਾਹ ॥

ਸਚੀ ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤਿ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸਾਹ ॥ (ਪੰਨਾ-463)

ਵਾਲੇ ਬਿਸਮਾਦੀ ਅਹਿਲਾਦ ਦੇ ਰਸ, ਰੰਗ ਚਾਉ ਮਾਨਣ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਤੇ ਦੂਰ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਐਨ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਆਤਮਿਕ ਜੀਵਨ ਵਾਲੇ, ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ ਜੁੜੇ ਹੋਏ, ਇਨਸਾਨੀ ਸਰੂਪ ਵਿਚ — ਇਲਾਹੀ ‘ਫੁੱਲ’, ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ, ‘ਤਤ ਜੋਗ ਕਉ ਬੇਤੇ’, ‘ਹਰਿ ਜਨ’, ਭਗਤ, ਸਾਧੂ, ਸੰਤ, ਪਰਉਪਕਾਰੀ, ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ, ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ, ਖਾਲਸੇ ਸੰਸਾਰ ਉਤੇ ਅਲਿਪਤ ਆਤਮਿਕ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, “ਪਰਉਪਕਾਰ ਉਮਾਹਾ”, ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਤੇ ‘ਹੁਕਮ’ ਅੰਦਰ, ਇਲਾਹੀ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਹਿਜੇ ਹੀ, ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ, ਅਣਜਾਣੇ ਹੀ, ਅਭੋਲ ਹੀ,

ਅਛੋਪ ਹੀ, ਅਣਡਿੱਠੇ ਹੀ, ਚੁਪ-ਚੁਪੀਤੇ, ਹਉਂ ਰਹਿਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ!

ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਹਉਂ ਧਾਰੀ' ਲੋਕਾਂ ਵਾਂਗ, ਪਰਉਪਕਾਰ ਜਾਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਬੁਖਾਰ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੁੰਦਾ।

ਇਹ ਪੂਰਨ ਆਤਮਿਕ ਅਨੁਭਵੀ ਸੋਝੀ ਵਿਚ, ਇਲਾਹੀ 'ਹੁਕਮ' ਦੀ ਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਏਹੋ ਜਿਹੇ ਉੱਚੇ-ਸੁੱਚੇ 'ਜੀਵਨ ਵਾਲੇ', 'ਤਤ ਜੋਗ ਕੇ ਬੇਤੇ', ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਿਆਂ, ਗੁਰਸਿਖਾਂ, ਪ੍ਰਤੀ ਹੀ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਉਂ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ—

ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਧੂੜਿ ਮੰਗੈ ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖ ਕੀ
ਜੋ ਆਪਿ ਜਪੈ ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ ॥ (ਪੰਨਾ-306)

ਜਿਨ ਡਿਠਿਆ ਮਨੁ ਰਹਸੀਐ
ਕਿਉ ਪਾਈਐ ਤਿਨੁ ਸੰਗੁ ਜੀਉ ॥ (ਪੰਨਾ-760)

ਨਾਨਕ ਦਾਸੁ ਇਹੈ ਸੁਖੁ ਮਾਰੈ
ਮੋ ਕਉ ਕਰਿ ਸੰਤਨ ਕੀ ਧੂਰੇ ॥ (ਪੰਨਾ-13)

ਸਾਡੀ ਵਿਦਿਅਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿਚ ਯੋਗਤਾ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਅਧਿਆਪਕ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਹੇਠਲੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਗਰੈਜੂਏਟ ਟੀਚਰ ਪੜ੍ਹਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਕਾਲਜ ਦੀਆਂ ਉਚੀਆਂ ਕਲਾਸਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ 'ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ.' ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਹੀ ਪੜ੍ਹਾ ਸਕਦੇ ਸਨ। 'ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ.' ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਮਜ਼ਮੂਨ (subject) ਦੀ ਅੰਤ੍ਰਵਿ ਡੂੰਘੀ ਖੋਜ (research) ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਗਰੈਜੂਏਟ ਟੀਚਰ ਲਈ, ਕਾਲਜ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਨਾ ਵਾਜਿਬ, ਲਾਭ ਹੀਣ ਤੇ ਹਾਸੇ-ਹੀਣੀ ਗਲ ਹੈ। 'ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ.' ਡਿਗਰੀ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਲਈ, ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ, ਵਕਤ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਜ਼ਾਇਆ ਕਰਨੀ ਹੈ (wastage of time and energy) ।

ਉਪਰਲੇ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਤੋਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨੁਕਤੇ ਉਭਰ ਕੇ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ—

1. ਅਧਿਆਪਕ ਬਣਨ ਲਈ ਖੁਦ ਯੋਗਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।
2. ਉਚੀਆਂ ਕਲਾਸਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਖੋਜ (research) ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।
3. ਬਗੈਰ ਯੋਗਤਾ, ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਜਾਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨਾ, ਨਾਵਾਜਬ, ਲਾਭ ਹੀਣ ਕਰਤਵ ਹੈ।
4. ‘ਫੁੱਲ’ ਖੁਦ ਖੁਸ਼ਬੂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਵੰਡ ਸਕਦਾ ਹੈ।
5. ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਦਿਮਾਗੀ ਗਿਆਨ ‘ਹੋਰ’ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਤਰ ਮੁਖੀ ਅਨੁਭਵੀ ਗਿਆਨ, ਬਿਲਕੁਲ ‘ਹੋਰ’ ਹੈ।

ਗੋਵਿੰਦ ਭਜਨ ਕੀ ਮਤਿ ਹੈ ਹੋਰਾ ॥

ਵਰਮੀ ਮਾਰੀ ਸਾਪੁ ਮਰਈ ਨਾਮੁ ਨ ਸੁਨਈ ਡੋਰਾ ॥

(ਪੰਨਾ-381)

6. ‘ਆਪਿ ਜਪੈ ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ’ ਦੇ ਇਲਾਹੀ ‘ਉਪਦੇਸ਼’ ਵਿਚੋਂ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲੀ ਸਿਖਿਆ ‘ਆਪਿ ਜਪੈ’ ਨੂੰ—

ਸਮਝਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ

ਬੁਝਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ

ਕਮਾਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ

7. ਇਸ ਲਈ ਦੂਜੀ ਸਿਖਿਆ, ‘ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ’ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਪ੍ਰਥਮੇ ਮਨੁ ਪਰਬੋਧੈ ਅਪਨਾ ਪਾਛੈ ਅਵਰ ਰੀਝਾਵੈ ॥

ਰਾਮ ਨਾਮ ਜਪੁ ਹਿਰਦੈ ਜਾਪੈ ਮੁਖ ਤੇ ਸਗਲ ਸੁਨਾਵੈ ॥

(ਪੰਨਾ-381)

ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਧਾਰਮਿਕ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹ ਸੁਣ ਕੇ, ਓਪਰਾ ਜਿਹਾ ਦਿਮਾਗੀ ਗਿਆਨ ਸਿਖ ਕੇ, ਇਲਾਹੀ ਅਨੁਭਵੀ ਮੰਡਲ ਤੋਂ ਆਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਦਿਮਾਗੀ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਅਸਰ, ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਦੇ

ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਤਾਈਂ ਸੀਮਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤ੍ਰੈਗੁਣੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਭਰਮ ਭੁਲਾਵੇ ਦੇ ਹਨੇਰ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣ ਤੋਂ 'ਅਸਮਰਥ' ਹੈ। ਇਹ ਦਿਮਾਗੀ ਗਿਆਨ, ਸਾਨੂੰ ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ ਦੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪੀ 'ਠਲਕ' ਨਹੀਂ ਦਿਖਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਨਿਰੋਲ ਮਾਨਸਿਕ ਦਿਮਾਗੀ ਗਿਆਨ, ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ ਦੇ ਉਤਮ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ, ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ ਦਾ ਨਿਰਮਲ ਇਲਾਹੀ 'ਤੱਤ ਗਿਆਨ', 'ਆਤਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼', 'ਨਾਮ ਰੰਗ ਭਰਪੂਰ' ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਅੰਤਰ-ਆਤਮੇ, ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ ਦੀ ਅਨੁਭਵੀ 'ਖੋਜ' ਨਾਲ ਹੀ ਬੁਝਿਆ, ਸੀਝਿਟਾ, ਪਹਿਚਾਣਿਆ, ਚੀਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਆਤਮਿਕ ਤੱਤ-ਗਿਆਨ, ਦਿਮਾਗੀ ਸਮਝ ਅਥਵਾ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਪਕੜ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਲਾਹੀ ਮੰਡਲ ਦੀ 'ਅਨੁਭਵੀ ਸੋਝੀ' ਬਾਹਰ ਮੁੱਖੀ ਦਿਮਾਗੀ ਗਿਆਨ ਨਾਲ, ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭੁਲੇਖਿਆਂ ਨੂੰ ਇਉਂ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ—

ਅਵਰ ਉਪਦੇਸੈ ਆਪਿ ਨ ਕਰੈ ॥

ਆਵਤ ਜਾਵਤ ਜਨਮੈ ਮਰੈ ॥ (ਪੰਨਾ-380)

ਉਪਦੇਸੁ ਕਰੈ ਆਪਿ ਨ ਕਮਾਵੈ ਤਤੁ ਸਬਦੁ ਨ ਪਛਾਨੈ ॥

(ਪੰਨਾ-380)

ਪੜਿ ਪੰਡਿਤੁ ਅਵਰਾ ਸਮਝਾਏ ॥

ਘਰ ਜਲਤੇ ਕੀ ਖਬਰਿ ਨ ਪਾਏ ॥ (ਪੰਨਾ-1046)

ਪੜਿਤੁ ਪੜਿ ਪੜਿ ਉਚਾ ਕੂਕਦਾ ਮਾਇਆ ਮੋਹਿ ਪਿਆਰੁ ॥

ਅੰਤਰਿ ਬ੍ਰਹਮੁ ਨ ਚੀਨਈ ਮਨਿ ਮੂਰਖੁ ਗਾਵਾਰੁ ॥ (ਪੰਨਾ-86)

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ—

1. ਟੁੱਟੀ ਹੋਈ 'ਡੋਡੀ' ਵਿਚੋਂ, ਖੁਸ਼ਬੋ ਆਦਿ ਫੁੱਲ ਦੇ ਅਨੇਕ ਗੁਣ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦੇ।

2. ਖੋਜ ਕਰ ਕੇ, ਪੀ. ਐਚ. ਡੀ. ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਪਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਬਗੈਰ,

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ (professor) ਆਪਣੇ ਮਜ਼ਮੂਨ ਦੀ ਸਹੀ ਤੌਰ ਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਡ3. 'ਕੱਚੀ ਸਰਸੋਂ ਨੂੰ ਪੀੜ ਕੇ, ਨਾ 'ਖਲ' ਬਣਦੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਤੇਲ।'

4. ਵਿਉਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਦੁਧ ਨਾ ਜਮਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਨਾ ਮੱਖਣ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਲਸੀ ਬਣਦੀ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਅੰਤਰ-ਆਤਮੇ ਬੁਝੇ, ਸੀਝੇ ਅਤੇ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤੇ ਬਗੈਰ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਤ੍ਰਵਿ ਭਾਵਾਂ ਦੇ ਗੁੱਝੇ ਭੇਦਾਂ ਦਾ, ਦਿਮਾਗੀ, ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਖਾਸ ਲਾਭਦਾਇਕ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਏਸੇ ਕਾਰਣ ਇਤਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਿਮਾਗੀ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਸੀਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ -ਡੂੰਘੇ ਅਰਥ, ਅੰਤ੍ਰਵਿ ਭਾਵਨਾਂ, ਅਨੁਭਵੀ ਗਿਆਨ, ਗੁੱਝੇ ਭੇਦੇ, ਆਤਮ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਆਤਮ ਰੁਣ-ਝੁਣ, ਮਹਾਂ ਰਸ, ਚਾਉ, ਸੁਖ, ਖੇੜਾ, ਨਾਮ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਸਾਡੇ ਮਾਨਸਿਕ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਖਾਸ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ। ਬਾਹਰਮੁੱਖੀ ਧਾਰਮਿਕ ਕਰਮ-ਕਿਰਿਆ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਭੀ, ਰੁੱਖਾ, ਸੁੱਖਾ, ਫੋਕਾ, ਢਹਿੰਦੀਆਂ ਕਲਾਂ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਜੀਵਨ ਖੇਤਰ ਦੇ ਹਰ ਪੱਖ ਵਿਚ, 'ਪੰਜ-ਜਨਾਂ' ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਵਿਚ, 'ਹਾਰ ਖਾ ਕੇ' ਚਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਅਤਿਅੰਤ ਨਿਰਾਸਤਾ (frustration) ਵਿਚ ਰੱਬ ਤੋਂ ਅਸ਼ੁਧਕ ਤੇ ਬੇਮੁੱਖ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਪੀ. ਐਚ. ਡੀ.' ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਲਈ, ਕਿਸੇ ਮਜ਼ਮੂਨ ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਖੋਜ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਤਮਿਕ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਬਣਨ ਲਈ, ਸਾਧ-ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਸਬਦ-ਸੁਰਤ ਦੁਆਰਾ, ਅਟੁਟ ਸਿਮਰਨ-ਅਭਿਆਸ ਕਰਕੇ, ਆਪਣੇ ਅੰਦਰਲੇ 'ਆਤਮਿਕ-ਖੂਟਹੇ' ਦੀਆਂ ਡੂੰਘਿਆਈਆਂ ਵਿਚ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਤ੍ਰਵਿ ਭਾਵ ਯਾ ਤੱਤ ਨੂੰ -ਖੋਜਣ, ਬੁਝਣ, ਚੀਨਣ, ਸੀਝਣ, ਅਨੁਭਵ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਗੁਰਮਤਿ ਖੋਜਿ ਲਹਰੁ ਘਰੁ ਬਹੁੜਿ ਨ ਗਰਪ ਮਝਾਰਾ ਹੇ ॥

(ਪੰਨਾ-1030)

ਜਨ ਨਾਨਕ ਬਿਨੁ ਆਪਾ ਚੀਨੈ ਮਿਟੈ ਨ ਭ੍ਰਮ ਕੀ ਕਾਈ ॥

(ਪੰਨਾ-684)

ਸਭ ਕਿਛੁ ਘਰ ਮਹਿ ਬਾਹਿਰ ਨਾਹੀ ॥

ਬਾਹਰਿ ਟੋਲੈ ਸੋ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਹੀ ॥ (ਪੰਨਾ-102)

ਮਨ ਮੇਰਿਆ ਅੰਤਰਿ ਤੇਰੈ ਨਿਧਾਨੁ ਹੈ ਬਾਹਰਿ ਵਸਤੁ ਨ ਭਾਲਿ ॥

(ਪੰਨਾ-569)

ਜਦ ਉਤਮ ਜਗਿਆਸੂ ਦੀ, 'ਅੰਤਰਿ ਆਤਮੇ ਖੋਜ', 'ਸਾਧ ਸੰਗਤ' ਤੇ
ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ, ਸੰਪੂਰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ —

ਬਾਹਰਿ ਢੂਢਨ ਤੇ ਛੂਟਿ ਪਰੇ ਗੁਰਿ ਘਰ ਹੀ ਮਾਹਿ ਦਿਖਾਇਆ ਥਾ ॥

(ਪੰਨਾ-1002)

ਆਨਦ ਮੂਲੁ ਰਾਮੁ ਸਭੁ ਦੇਖਿਆ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗਜਿਆ ॥

(ਪੰਨਾ-1315)

ਨਾਨਕਾ ਕਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਦਿਸੈ ਜਾਹਰਾ ॥

(ਪੰਨਾ-397)

ਵਾਲੀ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਉਚੀ-ਸੁਚੀ ਆਤਮਿਕ ਅਵਸਥਾ ਵਾਲੇ, ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ, ਕਿਸੇ
ਵਿਸਮਾਦੀ ਅਹਿਲਾਦ ਦੀ ਮਸਤੀ ਵਿਚ, ਕਹਿ ਉਠਦੇ ਹਨ —

ਸੁਨਹੁ ਲੋਕਾ ਮੈ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸੁ ਪਾਇਆ ॥ (ਪੰਨਾ-370)

ਅਹਿਨਿਸਿ ਬਨੀ ਪ੍ਰੇਮ ਲਿਵ ਲਾਗੀ ਸਬਦੁ ਅਨਾਹਦ ਗਹਿਆ ॥

(ਪੰਨਾ-360)

ਪ੍ਰੇਮ ਰਸਾ ਨਿਧਿ ਜਾ ਕਉ ਉਪਜੀ ਛੋਡਿ ਨ ਕਤਹੁ ਜਾਤਾ ॥

(ਪੰਨਾ-532)

ਖੁਬ ਖੁਬ ਖੁਬ ਖੁਬ ਤੇਰੇ ਨਾਮੁ ॥

ਝੁਠ ਝੁਠ ਝੁਠ ਝੁਠ ਦੁਨੀ ਗੁਮਾਨੁ ॥ (ਪੰਨਾ-1137)

ਦੇਖਿਆ ਤਿਹੁ ਲੋਕ ਕਾ ਪੀਉ ॥

ਅਚਰਜੁ ਭਇਆ ਜੀਵ ਤੇ ਸੀਉ ॥ (ਪੰਨਾ-344)

ਇਸ ਇਲਾਹੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ, ਬਖਸ਼ੇ ਹੋਏ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ, ਤ੍ਰੈਗੁਣੀ

ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਭਰਮ ਦੇ ਹਨੇਰ ਵਿਚੋਂ, ਉਤਾਹਾਂ ਉਠ ਕੇ, ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ ਦੇ ਨਿਰਮਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ, ਉਡਾਰੀਆਂ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਲਾਹੀ ‘ਹੁਕਮੁ’ ਪ੍ਰਾਇਣ ਹੋ ਕੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ‘ਹੁਕਮੁ’ ਦੀ ਕਾਰ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹਨ —

ਜਿਉ ਤੂ ਚਲਾਇਹਿ ਤਿਵ ਚਲਹ ਸੁਆਮੀ
ਹੋਰੁ ਕਿਆ ਜਾਣਾ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ॥ (ਪੰਨਾ-919)

ਜੋ ਤੂੰ ਕਰਾਵਹਿ ਸੋ ਕਰੀ ਪਿਆਰੇ ਅਵਰੁ ਕਿਛੁ ਕਰਣੁ ਨ ਜਾਇ ॥
(ਪੰਨਾ-432)

ਜਿਉ ਬੋਲਾਵਹਿ ਤਿਉ ਬੋਲਹ ਸੁਆਮੀ॥ (ਪੰਨਾ-508)

ਜਹ ਬੈਸਾਲਹਿ ਤਹ ਬੈਸਾ ਸੁਆਮੀ
ਜਹ ਭੇਜਹਿ ਤਹ ਜਾਵਾ ॥ (ਪੰਨਾ-993)

ਪ੍ਰਭ ਡੋਰੀ ਹਾਥਿ ਤੁਮਾਰੇ ॥ (ਪੰਨਾ-626)

ਇਸ ਆਤਮਿਕ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ‘ਹਰਿ ਜਨ’ ਦਾ ‘ਆਪਾ ਮਿਟ ਜਾਂਦਾ’ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ‘ਨਾਨਕ-ਘਰ’ ਦਾ ਬੈ ਖਰੀਦ ‘ਗੋਲਾ’ ਅਥਵਾ ‘ਹੁਕਮੀ ਬੰਦਾ’ ਬਣ ਕੇ ‘ਹੁਕਮੀ ਕਾਰ’ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਅੰਦਰ ‘ਹਉਮੈ’ ਦੀ ਲੇਸ ਮਾਤਰ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਪਿਛਲੀਆਂ ਲੇਖਾਂ ਵਿਵਚ ਦਸਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਕਿ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਦੋ ਅੱਡ ਅੱਡ ਮੰਡਲ ਹਨ —

1. ਤ੍ਰੈਗੁਣੀ ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ।
2. ਅਨੁਭਵੀ ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ।

ਤ੍ਰੈਗੁਣੀ ਮਾਇਕੀ-ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ‘ਧਰਮ’ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਵੱਖਰੇ ਵੱਖਰੇ ਤਰੀਕੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਦੂਜੇ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਭੀ ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਭੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਤ੍ਰੈਗੁਣੀ ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਅਸਰ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤਾਈਂ ਸੀਮਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤ੍ਰੈਗੁਣੀ ਮਾਇਕੀ-ਮੰਡਲ ਦੇ

ਧਰਮ-ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਾਲਾ ਦਿਮਾਗੀ ਗਿਆਨ, ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ ਦੇ 'ਅਨੁਭਵੀ ਧਰਮ' ਦੀ ਸਿਰਫ਼ 'ਟੋਹ' 'ਇਸ਼ਾਰਾ', ਦਿਮਾਗੀ-ਸੇਧ ਹੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਲਾਹੀ 'ਅਨੁਭਵੀ ਗਿਆਨ' ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੇ 'ਜਲਵੇ' ਨੂੰ ਬੁਝਣ, ਸੀਝਣ, ਚੀਨਣ, ਪਹਿਚਾਨਣ ਤੇ ਮਾਨਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰਥ ਹੈ।

ਇਹ ਦਿਮਾਗੀ ਗਿਆਨ, ਸਾਡੇ ਮਨ ਦੇ 'ਸਬਲ ਭ੍ਰਮ-ਗੜ੍ਹ' ਨੂੰ ਤੋੜ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਤੇ ਹਉਮੈ ਦੇ ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ ਦੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੇ 'ਹਨੇਰ' ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤੇ ਬਗ਼ੈਰ, ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ ਇਲਾਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ —

ਕਥਨੀ ਕਹਿ ਭਰਮ ਨ ਜਾਈ ॥

ਸਭ ਕਥਿ ਕਥਿ ਰਹੀ ਲੁਕਾਈ ॥ (ਪੰਨਾ-655)

ਜਨ ਨਾਨਕ ਬਿਨੁ ਆਪਾ ਚੀਨੈ ਮਿਟੈ ਨ ਭ੍ਰਮ ਕੀ ਕਾਈ ॥

(ਪੰਨਾ-684)

ਕਹਨ ਕਹਾਵਨ ਕਉ ਕਈ ਕੇਤੈ ॥

ਐਸੋ ਜਨੁ ਬਿਰਲੋ ਹੈ ਸੇਵਕੁ ਜੋ ਤਤ ਜੋਗ ਕਉ ਬੇਤੈ ॥

(ਪੰਨਾ-1302)

Our intellectual approach to outer dogmatic religion can at best, take us to the outer court-yard of Divine Realm of God, but is unable to introduce and usher our souls into the Inner Mansions of God's Kingdom.

ਇਸ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ—ਸਾਡਾ ਦਿਮਾਗੀ ਗਿਆਨ ਸਾਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ, ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ ਦੇ 'ਬਾਹਰਲੇ ਵੇੜੇ' ਦੀ 'ਟੋਹ' ਜਾਂ 'ਸੇਧ' ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ।

ਬਾਹਰ ਮੁਖੀ ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਧਰਮ-ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਲਈ, ਧਾਰਮਿਕ ਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਤੇ ਡਿਗਰੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਡਿਗਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ—

1. ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ,
2. ਖੋਜ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ,
3. ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ,
4. ਧਾਰਮਿਕ ਅਸੂਲਾਂ ਦੇ ਬਰੀਕ ਨੁਕਤਿਆਂ ਤੇ 'ਬਾਲ ਕੀ ਖਾਲ' ਨਿਕਾਲਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ,
5. ਬੇਅੰਤ ਕਰਮ-ਕਾਂਡਾਂ ਦੀਆਂ ਉਕਤੀਆਂ-ਜੁਗਤੀਆਂ ਤੇ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ,

ਸਾਡੀਆਂ ਸੂਖਮ ਮਾਨਸਿਕ ਬਿਰਤੀਆਂ, 'ਬਾਹਰ ਮੁਖੀ' ਹੋ ਕੇ, 'ਖਿੰਡ-ਪੁੰਡ' ਜਾ ਗਵਾਚ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ 'ਬਾਹਰ ਮੁਖੀ ਖਿੰਡਾਓ' ਵਿਚ, 'ਗਿੱਝੇ' ਹੋਏ ਮਨ ਦੀਆਂ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕਠੀਆਂ ਕਰਕੇ, ਅੰਤਰ ਮੁਖੀ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਲਾਉਣ, ਅਤਿ ਕਠਨ ਜਾਂ ਅਸੰਭਵ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦੀ ਆਮ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ 'ਪਾਠ' ਜਾਂ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਮਨ ਨਹੀਂ ਟਿਕਦਾ।

ਪਾਰੇ ਵਾਂਗ ਚੰਚਲ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜਨਮਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਮੁਖੀ 'ਖਿੰਡਣ' ਤੇ 'ਦੌੜਨ' ਦੀ 'ਆਦਤ' ਪਈ ਹੋਈ ਤੇ ਇਸ ਪੱਕੇ ਹੋਏ ਸੁਭਾਉ ਦੇ 'ਉਲਟ', ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਤਰ ਮੁਖੀ ਇੱਕਠੀਆਂ ਕਰਕੇ, ਸ਼ਬਦ-ਸੁਰਤ ਵਿਚ ਜੋੜਨਾ ਜਾਂ 'ਇਕਾਗਰ ਚਿਤ' ਹੋ ਕੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਹੈ।

ਪਰ ਅਸੀਂ ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਧਾਰਮਿਕ ਕਰਮ-ਕਿਰਿਆ ਤੇ ਦਿਮਾਗੀ ਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਉਕਤੀਆਂ-ਜੁਗਤੀਆਂ ਤੇ ਫਿਲੌਸਫੀ ਦੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ, ਇਤਨੇ ਭਟਕ ਚੁਕੇ ਹਾਂ, ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਤਾਕੀਦੀ ਉਪਦੇਸ਼, 'ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ' ਤੋਂ ਦੁਰਾਡੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜਾਂ ਉਕਾ ਹੀ ਭੁੱਲ ਗਏ ਹਾਂ —

ਨਾਨਕ ਕੈ ਘਰਿ ਕੇਵਲ ਨਾਮੁ ॥ (ਪੰਨਾ-1136)

ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਸਭਿ ਕੂੜੁ ਗਾਲੀ ਹੋਛੀਆ ॥ (ਪੰਨਾ-761)

ਭਜਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਭੂਲਿ ਮਤ ਜਾਹੁ ॥

ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਕਾ ਏਹੀ ਲਾਹੁ ॥ (ਪੰਨਾ-1159)

ਸਾਜਨ ਸੰਤ ਕਰਹੁ ਇਹੁ ਕਾਮੁ ॥

ਆਨ ਤਿਆਗਿ ਜਪਹੁ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ॥ (ਪੰਨਾ-290)

ਪੂਜਸਿ ਨਾਹੀ ਜਪ ਤਪ ਜੇਤੇ ਸਪ ਉਪਰਿ ਨਾਮੁ ॥ (ਪੰਨਾ-401)

ਉਪਰਲੇ ਗੁਰਵਾਕ ਅਨੁਸਾਰ, ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ ਦੇ ਇਲਾਹੀ ਅਨੁਭਵੀ ਗਿਆਨ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ—

1. ਬੁੱਧੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਦਿਮਾਗੀ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ‘ਉਤਾਹਾਂ ਉਠ’ ਕੇ,
2. ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ,
3. ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਤ੍-ਆਤਮੇ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ‘ਖੂਹਟੇ’ ਵਿਚ ਉਤਾਰ ਕੇ,
4. ‘ਸ਼ਬਦ-ਸੁਰਤ’ ਵਿਚ ਜੋੜ ਕੇ,
5. ਅਟੁਟ ‘ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ’,

ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ‘ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕਮਾਈ’ ਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ‘ਨਦਰਿ-ਕਰਮ’ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਗੁਰਸਿਖ ਦੇ ਅੰਤ੍-ਆਤਮੇ ਹੀ—‘ਅਨੁਭਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼’ ‘ਗੋਵਿੰਦੁ ਗਜਿਆ’, ਸਬਦ ‘ਵੁੱਠਾ’, ‘ਨਦਰੀ-ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ’, ਅਬਿਚਲੀ ਜੋਤ ਦਾ ਵਿਕਾਸ, ਪ੍ਰੇਮ ਛੋਹ, ਅਨਹਦ ਧੁਨੀ, ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ, ਸਬਦ, ਨਾਮ, ਪ੍ਰੀਤ, ਪ੍ਰੇਮ, ਰਸ, ਚਾਉ ਆਦਿ ਸਾਰੇ ਇਲਾਹੀ ਗੁਣ, ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇ, ਅਚਿੰਤ ਹੀ ਸਫੁਟਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੋਇਆ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਾ, ‘ਵਡ ਭਾਗਾ’ ਤੇ ਲਾਖੀਣਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ —

ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਧੂੜਿ ਮੰਗੈ ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖ ਕੀ

ਜੋ ਆਪਿ ਜਪੈ ਅਵਰਹੁ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ ॥ (ਪੰਨਾ-306)

ਪ੍ਰਥਮੇ ਮਨੁ ਪਰਬੋਧੈ ਅਪਨਾ ਪਾਛੈ ਅਵਰ ਰੀਝਾਵੈ ॥ (ਪੰਨਾ-381)

ਵਾਲੀ ਆਤਮਿਕ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਸਲ ਵਿਚ —

1. ਰਸਨਾ ਨਾਲ 'ਜਪ' ਕਰਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ,
2. ਹਿਰਦੈ ਵਿਚ ਧਿਆਉਣਾ ਯਾ ਅਰਾਧਣਾ,
3. 'ਸ਼ਬਦ-ਸੁਰਤ' ਦੁਆਰਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ,
4. ਅਨਹਦ ਧੁਨੀ ਵਿਚ ਮੋਹਿਆ ਜਾਣਾ,
5. ਅਮਲੀ ਜੀਵਨ ਬਣਾਉਣਾ,
6. ਸ਼ਬਦ ਦੀ 'ਕਮਾਈ' ਕਰਨਾ,
7. ਅੰਤਰ-ਗਤਿ 'ਸ਼ਬਦ-ਸੁਰਤ' ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋਣਾ,
8. 'ਨਾਮ-ਰਸ' ਵਿਚ 'ਪ੍ਰੀਤ-ਪ੍ਰੇਮ', 'ਰਸ-ਚਾਉ' ਮਾਨਣਾ, ਅਤੇ

ਇਸੇ ਇਲਾਹੀ ਬਿਸਮਾਦੀ ਪਿਆਰ ਤੇ ਪ੍ਰਿਮ-ਰਸ ਦੇ ਅਹਿਲਾਦ ਦੀ 'ਸਹਿ ਸਮਾਧ' ਵਿਚ, ਖਿਨ-ਖਿਨ, ਪਲ-ਪਲ, ਸਵਾਸ-ਸਵਾਸ, ਜੀਣਾ, ਥੀਣਾ, ਗੁਆਚਣਾ, ਲੋਟ-ਪੋਟ ਹੋਣ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਆਤਮਿਕ ਕਿਰਿਆ ਹੈ—ਅਤੇ 'ਆਪਿ ਜਪੈ' ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਐਸੀ ਅਰੂੜ ਆਤਮਿਕ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਹੀ —

'ਜੀਵਨ ਰੂਪੁ ਸਿਮਰਣੁ ਪ੍ਰਭ ਤੇਰਾ' ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ —

ਇਲਾਹੀ 'ਜੀਵਨ ਰੌ' (Divine Life Current)

ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ (Divine Grace)

ਸਬਦ (Wordless WORD),

ਨਾਮ (NAM),

ਗੁਰਮੁਖ ਜਨਾਂ ਦੇ ਅੰਤਰ-ਆਤਮੇ ਵਿਚੋਂ —

ਸਫੁਟਤ ਹੋ ਕੇ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਨ, ਮਨ, ਬੁੱਧੀ ਰਾਹੀਂ, ਫੁੱਲ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੋ ਵਾਂਗ, ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ—ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦਾ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਦਾ, ਖਲੋਰਦਾ, 'ਗੱਜਦਾ', 'ਵੁੱਠਾ' ਹੋ ਕੇ ਅਟੁਟ,

ਅਮਿਟ, ਜ਼ੋਰਦਾਰ 'ਲਹਿਰ' ਵਿਚ, ਇਕ ਸਾਰ ਵਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ, 'ਲੋਕਾਈ' ਨੂੰ,
ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇ 'ਜੀਵਨ-ਦਾਨ' ਦੇ ਕੇ, ਸ਼ਰਸ਼ਾਰ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹੋ ਹੀ ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ ਦਾ ਸੱਚਾ-ਸੁਚਾ
ਇਲਾਹੀ 'ਧਰਮ-ਪ੍ਰਚਾਰ' ਹੈ,
ਅਤੇ 'ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ' ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ।

(ਚਲਦਾ.....)

